
En dialog mellem astrologi og videnskab

Artiklen reflekterer over dialogen mellem astrologi og videnskab. Områder indenfor videnskaben, som kan danne basis for en frugtbar diskussion, opsøges for at analysere den mulige kobling mellem astrologi og videnskab. Artiklen undersøger tillige spørgsmålet: Er astrologi en videnskab - og hvis ja, så på hvilke betingelser?

af Maarit Laurento

Astrologien har ikke haft noget sammenhængende akademisk forløb de seneste århundreder, siden Kopernikus i 1543 (*De Revolutionibus Orbium Coelestium*) genopdagede Aristarchus' heliocentriske ide. Forandringen i det videnskabelige verdenssyn, som tog sin begyndelse i denne begivenhed, skubbede astrologien væk fra både det videnskabelige samfund og fra kirken. Astrologien havde ellers haft en ganske stærk position hos den sidste, på trods af de adskillige bandbuller, den havde fået siden kirkens tidlige år (se herom i Brau, Weaver & Edmonds 1977).

Astrologi var stadig i Renæssancen en almindelig del af den videnskabelige verden overalt i Europa, også i nord. Både Uppsala (Pursiainen 1977) og Turku universiteterne forelæste og praktiserede astrologi i det 17. århundrede (om astrologiens stilling i det finske

RESUME

Medierne i Finland har gennem de senere år givet mulighed for at iagttage kommentarer og meninger om astrologi. I første del af artiklen vil jeg undersøge den offentlige diskussion af emnet, for hvilken jeg har valgt en diskursiv metode. Ud fra det indsamlede mediemateriale vil jeg fremdrage det faktum, at den offentlige diskussion om astrologi mest er koncentreret om trossætninger, der strømmer ud fra naturvidenskaberne. Disse bringer imidlertid ingen yderligere belysning af dialogen mellem astrologi og videnskab.

Dette er grunden til, at sidste del af artiklen søger nye diskussionskanaler. Disse nye kanaler frembydes af semiotik, psykologi og futurologi. Samtidig (for at markere en sondring i forhold til den naturvidenskabelige diskurs) vil astrologi blive defineret gennem en spejling i de nævnte videnskaber.

Nicolaus
Kopernikus
1473-1543

universitetets historie, se Kajanto 1989). De sidste lærestole i astrologi eksisterede ved Salamanca Universitetet i Spanien i 1770 plus nogle enkelte ved tyske universiteter så sent som i det 19. århundrede (Knappich 1988, Campion 1989; se også Campion 1994, Tarnas 1991, Curry 1989, Nikula 1993 og Kajanto 1989).

Situationen er ændret dramatisk efter milleniet. Nu er det muligt at få en akademisk grad i astrologi (BA og MA i astrologi ved Kepier College siden 2000, det samme er muligt ved Bath Spa University College siden 2002). Andre studier er også mulige, f.eks. studier i symbolik, historie og metodologi ved Universitetet i Zaragoza i Spanien siden 2001. Ved Sorbonne Universitetet (Paris V) fik astrologen Elisabeth Teissier i 2001 godkendt sin doktordisputats om astrologiens epistemologi, hvorved der rejste sig en livfuld polemik om dette emne. Før hende forsvarede Patrice Guinard succesfuldt sin doktordisputats (Guinard 1993) om astrologi og semiotik ved Sorbonne Universitetet (Paris I) ved det filosofiske fakultet. Andre afhandlinger er fremkommet (Harris 1996, 2001, Zimmel 2001) og der eksisterer et samarbejde mellem det akademiske samfund og astrologer i adskillige lande (f.eks. Sophia Project i England).

Artiklens sigte og indhold

Astrologi kan studeres og er værd at studere - også selv om faget vækker følelser og afstedkommer ophedede diskussioner (f.eks. Teissier i Frankrig 2001 eller Lillquist i Finland 1996).

Frem for at fundere over om astrologi er en videnskab eller ej, er jeg mere interesseret i at betragte den dialog, der er ved at forme sig mellem astrologi og videnskab. Netop derfor søger jeg i denne artikel efter de områder i videnskaben, der kan yde en frugtbar basis for diskussion for at kunne analysere koblingen mellem astrologi og videnskab.

Finske medier har i løbet af de senere år givet mulighed til at komme med kommentarer og meninger om astrologi, hvilket er grundlaget for første afsnit i denne artikel. Jeg vil un-

Salamanca Universitetet blev stiftet i 1218 og er Spaniens ældste. Det nåede et højdepunkt i det 16. årh, hvor det af Paven blev erklæret som et af de fire vigtigste læresteder i den kristne verden. De øvrige var Paris, Oxford og Bologna.

dersøge den offentlige diskussion af emnet, hvor jeg har valgt en diskursiv vinkel. Ved hjælp af det indsamlede mediemateriale vil jeg fremdrage det faktum, at offentlig diskussion væsentligst koncentrerer sig om de opfattelser, der går ud fra naturvidenskaberne. Den giver imidlertid ingen yderligere oplysning af dialogen mellem astrologi og videnskab. Dette er årsagen til, at jeg i anden del af artiklen vil søge efter de nye kanaler i diskussionen, som skabes af semiotik, psykologi og futurologi. Samtidig (for at skabe en distinktion til den naturvidenskabelige diskurs) vil jeg definere astrologien ved at spejle den i diskursen i de ovenfor nævnte videnskaber.

FØRSTE AFSNIT

Mediedebatten om astrologi

Mediematerialet om astrologi er blevet samlet i årene 1998 og 2000 gennem et medieovervågningsselskab¹, der overvåger medierne via nøgleord, defineret og givet af klienten. Materialet har koncentreret sig om den trykte presse. Baggrunden for at iværksætte den udførte follow-up er den antagelse, at når som helst astrologi bliver fremtrædende i medierne, vil

¹ Det omtalte selskab var Observer Finland Oy

der rejse sig en offentlig diskussion - hvilket i denne sammenhæng betyder meninger, kommentarer og standpunkter om astrologi, ikke horoskoper etc. Meninger, kommentarer osv. var også de nøgleord, der blev benyttet, hvor ugehoroskoper og den slags blev udeladt fra indsamlingen.

I året 1998 var der en serie om astrologi i 12 dele med genudsendinger. I tillæg publicerede det førende finske dagblad Helsingin Sanomat en månedlig serie af artikler med titlen 'Stjernerne fortæller, frk. Nykänen'. En astrolog² og avisens redaktionschef gav hver deres månedlige fremtidsscenario til en journalist. Dette var imidlertid ikke nok til at vække diskussion. I begyndelsen af år 2000 opstod imidlertid en offentlig diskussion om astrologi efter nogle interviews, jeg gav i tidsskrifter (Kotiliesi, Sunnuntaisuusomalainen, Teknikka & Talous, Opettaja).

Materialet fra 1998 inkluderer en follow-up efter fem måneder og det fra 2000 en follow-up efter tre måneder. Dertil er der materiale fra internettet, fra en skeptisk forening, der kalder sig *Skepsis ry*. Der var en livlig diskussion om astrologi i begyndelsen af år 2000. I denne artikel vil jeg kun anvende pressematerialet. Min interesse ligger navnlig i de tekster, der handler om videnskab.

Der var mere end hundrede tekster fra år 1998 (112), hvoraf 12% handler om eller nævner videnskab. Materialet fra år 2000 består kun af 47 tekster, men heraf handler 43% om videnskab. Resten af materialet er væsentligst præsentation af astrologien.

Jeg forventede den egentlige diskussion af astrologien allerede i 1998, men på det tidspunkt var de videnskabelige kommentarer mest reklamer for en ny skeptisk bog med titlen 'Djævelens advokat' - eller morsomme fejl som f.eks. denne overskrift: 'En astrologibog modtog Fact Finland prisen' (Hbl 16.1.1998). En skeptiker ved navn Nils Mustelin kommenterede dette næste dag: "Hvis ikke vi passer på, så kan vi måske næste år se i avisen, at Al-

kymi vandt Nobelprisen". Kun to bogstaver skiller astronomi og astrologi.

Den virkelige diskussion begyndte i år 2000, som jeg havde forventet, men den overraskede mig også, da den begyndte på baggrund af mine egne interviews. Jeg formodede ud fra skrivelserne, at den bagvedliggende årsag hertil først og fremmest var min akademiske uddannelse. I denne artikel skal jeg i alt væsentligt benytte beskyldningerne fra år 2000.

Mediematerialet fra år 2000

Det materiale, der handler om eller nævner videnskab, er blevet nærmere undersøgt. Alt, der hævdes i teksterne, er blevet præsenteret hver for sig (det er muligt, at en enkelt tekst kan hævde mange ting, blandt andet hvis mange mennesker er blevet interviewet). Omstående tabel I viser de påstande, der omhandler astrologi med henvisning til videnskab.

Diskussionen blev afholdt i følgende dagblade og tidsskrifter (videnskabspåstande):

- ◇ Helsingin Sanomat
- ◇ Opettaja
- ◇ Pohjalainen
- ◇ Pohjolan Sanomat
- ◇ Ristin Voitto
- ◇ Suomen Kuvalehti
- ◇ Teknikka & Talous
- ◇ Unsi Tie

Mediematerialet fra år 2000 afslører blandt andet det faktum, at diskussionen om astrologi lægger eftertryk på naturvidenskaben. Hvilken type mening bærer disse udsagn med sig og hvad fortæller de om forholdet mellem astrologi og videnskab? Jeg vil tage de følgende påstande i nærmere øjesyn³

Mediepåstande om astrologi

Mediematerialet giver et meget interessant indblik i den offentlige diskussion om astrologi.

² Astrologen var Maarit Lauro. På min anmodning blev min akademiske uddannelse ikke nævnt

³ Jeg har valgt det nutidige astrologibegreb som mit udgangspunkt.

TABEL I Påstande i mediematerialet, omhandlende videnskab	Antal	Procent
Astrologi præsenteres ukritisk i medierne	8	20
Astrologer mangler ekspertviden om zodiaken	6	15
Astrologiske udsagn siger ingenting	4	10
Overraskelse over, at astrolog kan være akademiker	3	7,5
Astrologi er baseret på fysiske indflydelser, der ikke findes	3	7,5
Kritikken mod astrologien er ringe	3	7,5
Astrologi er irrationalisme	3	7,5
Forskningen understøtter ikke astrologien	2	5
Astrologi handler om at tjene penge	2	5
Astrologi er en kunstig konstruktion (som Sporologi, en kunst, opfundet af skeptikere, aflæsende togs bevægelser)	2	5
Astrologi er pseudovidenskab	2	5
Astrologi er baseret på et geocentrisk rumsyn	1	2,5
Pluto er eksempel på en konstruktion med opfunden fortolkning	1	2,5
I alt	40	100

Der blev luftet adskillige meninger om astrologi på en ukritisk måde i mange forskellige sammenhænge. Eksempelvis blev de journalister, der interviewede mig kritiseret for, at de ikke bragte modsatte synspunkter i artiklen: "Denne artikel om en doktor i uddannelse, Maarit Laurento, og hendes virksomhed og syn på astrologi er aldeles ukritisk" (Opettaja 5/00). Kommentarerne og standpunkterne ønskede at rette denne fejl. Den kritiske holdning, der blev udtrykt i disse kommentarer og synspunkter, rakte imidlertid ikke til de faktiske begreber om astrologi, men synspunkterne er interessante på andre måder og giver et udmærket billede af den offentlige debat og meningerne om astrologi (se de følgende påstande 1-6).

Jeg har udvalgt fra mediematerialet i år 2000

følgende påstande, som omhandler astrologi, til en nærmere inspektion.

PÅSTAND 1 **Astrologer mangler ekspertviden om zodiaken**

Denne udtalelse antyder, at jævndøgnspunktet har flyttet sig - på grund af præcessionen - i forhold til zodiakens tegn med omkring et tegn, hvorfor hele det astrologiske system er som forkert placeret. Også det faktum blev bragt frem, at zodiaken har 13 konstellationer og dermed er astrologien vildledende ved alene at tale om 12 tegn. Ophiucus, Slangeholderen, burde inkluderes i zodiaken. Astrologer tager ikke hensyn til hverken præcession eller Ophiucus.

KOMMENTAR : Her er det spørgsmålet om

to forskellige faktorer, der er blevet blandet sammen. Astronomien benytter den sideriske zodiak, som er forankret i konstellationerne, mens astrologien benytter den tropiske zodiak, som er forbundet med årstiderne. Som startpunkt for zodiaken regner astrologer det øjeblik, hvor dag og nat er lige lange, hvilket er forårsjævndøgn, som indtræffer hvert år i slutningen af marts og som er spidsen på Vædderens tegn som ikke er det samme som konstellationen Vædderen. Konstellationerne er forskellige af størrelse og er ikke lette at afgrænse i rummet., mens tegnene udgør 30° stykker af en cirkel. Forvirringen opstår fordi tegn og konstellationer har samme navne.

Astrologi er baseret på relationen mellem Solen og Jorden og konstellationerne optræder ikke heri, undtagen som navne. Vigtige stadier er er forårs- og efterårsjævndøgnene samt sommer og vintersolhvervene., som tilsammen primærdeler himmelbuen/året i fire lige store stykker på 90°. Disse sektorer deles igen op i 30° stykker, som kaldes tegnene: Vædder, Tyr, Tvilling etc. Disse omfatter ikke Ophiucus, konstellationen mellem Skorpionen og Skytten, som blev inkluderet i konstellationerne ved en international vedtagelse så sent som i 1928.

PÅSTAND 2

Forskningsresultaterne støtter ikke astrologien

Materialet udsagde, at "al videnskabelig forskning viser enstemmigt, at astrologi er vrøvl" (Suomen Kuvalehti 8/00).

KOMMENTAR : Denne udtalelse er ganske dristig, for blot en eneste rapport, der støtter astrologien, er nok til at vælte den. Vi kunne blandt nyere kvantitativ forskning nævne *The Astrology File* af Günther Sachs (1997), hvor statistisk forskning er blevet udført under anvendelse af tusinder af horoskoper. Heriblandt hvordan forskellige soltegn inddeles efter erhverv samt hvilke tegn, der mest sandsynligt vil gifte sig og hvilke skilles igen. Resultaterne understøtter det astrologiske grundlag.

I tillæg hertil henviser mediematerialet alene

til kvantitativ forskning og især under anvendelse af naturvidenskabelige metoder. De tager ikke hensyn til det faktum, at universiteter i adskillige år har udført forskning med et andet paradigme⁴ "Selv om det i sidste ende skulle være muligt for videnskaben at opdage en geo- eller biomagnetisk forklaring på den jordomspændende integration af nervesystem, cellulære og molekylære rytmer i levende stof, ville denne forklaring ikke tjene til at forklare den fysisk-astrale forvandling, som virker på forskellige planer af virkelighed, ej heller kunne den finde nogen speciel, definitiv anvendelse i vor forståelse af fødselstemaer og kollektive cyklusperioder" (Guinard 1993).

PÅSTAND 3

Astrologi benytter vage generaliseringer, der ikke fortæller noget

Dette udsagn hævder at en astrologisk analyse bliver udført på en så vag og generel måde, at enhver kan genkende sig selv deri. Dette kaldes Barnum-effekten. Det betyder også, at når klienten kommer til astrologisk analyse, så er hun/han villig og klar til at høre positive ting om sig selv, men har en tendens til ikke at tro, de er sande.

KOMMENTAR : Men hvad hvis genstanden for analysen er død? Hvordan virker Barnum-effekten, når den astrologiske analyse sammenlignes med en biografi eller med historier, fortalt af samtidige personer?⁵

PÅSTAND 4

Pluto er et eksempel på konstruktion af en frit opfundet tydning

Denne udtalelse hævder at astrologer opfandt eksempelvis den symbolske tydning af planeten Pluto ud af ingenting, ud af den blå luft.

KOMMENTAR : Sådan arbejder astrologer

⁴ Kvalitativt paradigme i astrologien, se Perry 1997

⁵ Eksempelvis kan genstanden for en analyse under en astrologisk eksamination (f.eks. på Faculty of Astrological Studies eller Suomen Astrologinen Seura ry) være enten en historisk person eller en samtidig person, der er ukendt for kandidaterne. Indholdet af analysen og vedkommendes livshistorie kan da sammenlignes i en kontrolleret situation.

ikke. Tvært imod observerede astrologer, eksempelvis i Plutos tilfælde, den kollektive psykologiske atmosfære og miljø samt undersøgte analyser fra tidligere tider nøjere, hvor den nye planet yderligere specificerede og illuminerede tydingen. Det var ikke før dette forudgående arbejde var udført, at Plutos tema blev af-dækket.

Tilsvarende gav eksempelvis opdagelsen af Uranus (1781) en resonans i øjeblikkets kollektive psykologiske atmosfære. Både i USA (1776) og i Frankrig (1781) hændte revolutionerende ting. Den radikale tænker Mary Wollstonecraft (*Vindication of the Rights of Women* 1792) fremførte som den første ligeret for kvinder.

Opdagelsen af Neptun (1846) traf sammen med fremvæksten af spiritisme og teosofi. Narkose blev samme år anvendt for første gang under operationer. I astrologien er det således et spørgsmål om at kombinere forskellige betydninger, ikke at opfinde dem.

PÅSTAND 5

Astrologi er baseret på fysiske virkninger, der ikke eksisterer

Denne påstand træffer man ofte på i andre diskussioner også. Udtalelsen hævder, at astrologer tror, at Sol Måne og planeter på en eller anden fysisk måde påvirker en person, som derpå i resonans reagerer som horoskopet viser.

KOMMENTAR : Der er udført forskellige studier om astrologi, som refererer til materiel videnskab, f.eks. har Gauquelin og Seymour (1988) ideer om magnetisme og astrologi. Materiel forståelse af astrologien venter stadig på at blive fundet og accepteret i større omfang. Man kan også nærme sig astrologi fra andre vinkler. Som på universiteterne kan astrologi anskues ud fra et sociologisk eller f.eks. sprogligt standpunkt.

PÅSTAND 6

Astrologi er et kunstigt system som f.eks. sporologi

Sporologi er et kunstord som prøver at defi-

nere astrologien og vise, på hvilken måde den ikke fungerer. Sporologien hævder bevægelserne og linierne på sporvogne (*spora* på Helsinki slang) - især linie 3 - har en indflydelse på folks karakter. Som planeterne langs ekliptika bevæger sporvogne sig i fastlagte baner (Mustelin 1991).

KOMMENTAR : Som baggrund for denne udtalelse ligger den antagelse, at astrologer tror, at planeter og lysgivere har en *indflydelse* på menneskers karakter. Sporologi er imidlertid en fortræffelig opfindelse og en morsom demonstration, for hvis vi accepterer den fysiske indflydelse som grundlæggende forudsætning, så kunne der rent faktisk vise sig en korrelation mellem sporvognene og personlighederne, forudsat at de samme sporvogne vil benytte de samme linier de næste par tusinde år. Men eksempelvis linie 3 har kun cirkuleret i Helsinkis gader i knap 50 år⁶. Det er derfor usandsynligt at der er en forbindelse mellem disse og borgernes personligheder. Det er værd at lave en follow-up på sporologien med genovervejelse i for eksempel år 5002.

Mediepåstande reduceres til trossætninger

De formodninger, der ligger til grund for de påstande, der er gennemgået ovenfor er ganske spinkle og i visse tilfælde helt forkerte (f.eks. i spørgsmålet om zodiaken) - eller de mister deres betydning ved nøjere undersøgelse (f.eks. Barnum-effekten), således at de opnåede konklusioner ingen frugtbar grund udgør for at forstå astrologien heller. Påstandene reduceres til rene *trossætninger*. De viser en tænkemåde, der er typisk trosbetonet, også ud fra det faktum at de fortsætter med at dukke op i medier og diskussioner, selvom de ingen basis har i virkeligheden.

Dette er ikke det mest meningsfulde fundament for astrologi eller for interaktion mellem astrologi og videnskab, for det fører ikke til nogen ny form for forståelse af emnet. Diskussionerne synes at gentage temaer, der er blevet diskuteret mange gange før. Skævvridningen

⁶ Sporvognstrafik med hestevogn begyndte i Helsinki i 1890. Elektriske sporvogne blev indført i år 1900, og linie 3 begyndte sin rute i 1950.

af påstandene er blevet trukket frem og påvist (f.eks. i Finland ved Heureka diskussionen i 1994). I tillæg hertil har diskussionerne et eftertryk på den argumentation, der kommer fra naturvidenskaberne, som i sig selv ikke er den bedste måde at forstå emnet på.

ANDET AFSNIT

Astrologi er et flerdimensionalt vidensfelt

Fokus i dialogen mellem astrologi og videnskab bør skifte fra naturvidenskab til andre områder. Dette blev realiseret på en ganske succesfuld måde i en artikel i *Suomen Kuvalehti*, hvor filosoffer, psykologer og lærere blev interviewet i stedet for naturvidenskabsfolk (*Suomen Kuvalehti* 8/00). Astrologi er et flerdimensionalt vidensfelt, der benytter flere forskellige fora på samme tid, hvilket kunne være en ledetråd for diskussionen. Astrologi er et symbolsk begrebssystem til at forstå selvet, livet og livets faser, Det kan forstås som en semiotisk bølge af mening, gennem hvilken forklaringer af forskellige situationer kan søges, udviklingsprocesser beskrives og eksempelvis selvets mening genfortolkes. Astrologi kan også skitseres som et psykologisk redskab til selverkendelse. Astrologi måler og fortolker tiden, og futurologien udgør en analog forståelsesmodel, også med hensyn til at opbygge scenarier.

I det følgende vil jeg koncentrere mig om tre forskellige områder, der kan udgøre kilden til et nyt fundament for diskussionen: Semiotik, psykologi og futurologi⁷.

⁷ Semiotik, psykologi og futurologi kan også ses som spejle for definitionen af astrologi i denne artikel. Jeg søger analogier, hvor igennem samtidens syn på astrologi kan blive forståelig og hvor der kan skabes en klar sondring i forhold til det naturvidenskabelige synspunkt.

En dialog mellem astrologi og videnskab : SEMIOTIK

Et fødselshoroskop er et netværk af betydninger⁸. Astrologi er som et sprog, der har sin egen grammatik, sine egne symboler og sin egen læsemåde. Astrologi er et fremmed sprog, der kan læres på lidt samme måde som eksempelvis fransk må læres af de, der arbejder i Bruxelles. Fra dette synspunkt er astrologi ikke baseret på fysiske indflydelser så som tanken om, at f.eks. Pluto har en fysisk indflydelse på jordiske anliggender. Astrologi kan studeres 'etymologisk' og kilderne til dens symbolik kan spores. Men denne tilnærmelsesmåde drejer sig ikke om det fysiske fundament herfor, ganske som der ikke er et sådant fundament for f.eks. det finske sprog.

Tydningen af et fødselshoroskop kan sammenlignes med en detektivs arbejde. Der er sket et mord og Hercules Poirot ser i begyndelsen det samme som alle andre mennesker, som er til stede, men til sidst er han i stand til at forbinde betydninger, der syntes ubetydelige. Puslespillet er lagt og forbrydelsen er opklaret. En astrolog arbejder en smule som Hercules Poirot. Et horoskop bliver givet, og det er fyldt med forskellige slags betydninger, bundet til symbolerne. Betydningerne er ikke statiske, men levende, dynamiske og hele tiden i forandring, afhængig af sted, tid og interaktion. Ved at kombinere disse betydninger - astrologisk talt - vil horoskopets historie blive stykket sammen.

Astrologien kan på denne måde blive forståelig, hvis den opridses som et semiotisk system. Semiotik fungerer her som en art fortolker, oversætter og ikke som synonym for astrologi. På en måde gør den det lettere at træde

⁸ Synspunktet, at astrologi bygger på betydninger, er en af de førende trends i samtidens astrologi (f.eks. Elwell 1999, Spencer 2000, Cornelius 1994). Psykologi har været et interesseområde siden forrige århundrede (Rudhyar 1967, Greene 1976, 1983a, 1983b) Om den naturvidenskabelige vinkel, se Gauquelin 1973 og Seymour 1988. I tillæg hertil findes andre grene af astrologien, blandt andet mundanastrologi (f.eks. Baigent Campion & Harvey 1995), undersøgelse af historiske cykler (se en fremragende præsentation i Campion & Harvey 1994) samt finansiell astrologi (f.eks. Bates & Bowles 1994), blot for at nævne nogle af dem.

ind i astrologisk tænkning og sprog. Astrologi handler om at studere tegn og betydninger, snarere end nogle fysiske virkninger af planeterne, som er placeret tusindvis af kilometer væk. Der er en vilkårlig relation mellem signifikator og signifikand og desuden er betydningen af et symbol forskellig i forskellig kontekst.

Saussures teori fortæller os, at tegn er summen af signifikator og signifikand. Signifikatoren markerer signifikanden og deres relation er vilkårlig. I Saussures model tænker man på 'en kat' (signifikator) og siger 'en kat' (signifikand). I astrologien er ikke blot relationen vilkårlig, men signifikanden (planeten på himlen) er det. Planetbevægelser angives i tal og planetpositioner aflæses fra en såkaldt efemeride, hvor planeternes bevægelse er samlet ifølge den tropiske (årstidsbestemte) måde at betragte zodiaken - ikke siderisk (konstellationsmæssig). Signifikanden eksisterer på denne måde ikke rent faktisk, men symbolsk, og er således allerede et tegn selv. Ligeledes er de ikke planeter *an sich* i efemeriden, men allerede selv betydninger. Dvs. at astrologer ikke tænker de faktiske himmelbegivenheder, men at signifikanden selv er vilkårlig. Tegnene i astrologien er også analoge og konstrueret lagvis så at sige ('intertekstualitet'). Sammen med andre emner i horoskopet er de astrologiske faktorer meningsfulde, som sprog er. Astrologisk sprog er et komprimeret sprog, der ikke præsenteres lineært, men på en cyklisk måde.

Tegnene er astrologiens styrke. Cornelius (1994) diskuterer den såkaldte horare astrologi, som er totalt afhængig af tegnene og ikke eksempelvis kosmiske rytmer. I horarastrologien (øjebliksastrologien) er der kun tegnet som også frister en til at opgive associationen til f.eks. fysiske effekter og koncentrere sig om betydningen som sådan.

Guinard's matrix

Guinard (1993) foreslår en matrix-baseret forståelse af astrologien. Relationen mellem væsenstilstande ses som forskellig fra empirisk-analytiske strukturer (naturvidenskab) og historisk-hermeneutiske strukturer

Patrice Guinard (født 1957) tog i 1993 den filosofiske doktorgrad på Sorbonne Universitetet i Paris. Hans disputats handlede om astrologiens fundament, logik og perspektiver.

(lingvistik, semiotik, sociohistorik). "Den astrologiske proces søger ikke længere at forklare et fænomen ej heller at fortolke data, men snarere *at forstå en bagvedliggende realitet*, for så vidt som fænomener og kulturdata har deres kilde i psyken" (Guinard 1993). Dette ræsonnement er baseret på kreativ abduktion⁹, set i kontrast til almindeligt brugt deduktion og induktion. Astrologi består af en 4-baseret struktur, hvori de astrologiske symboler aktiveres.

Astrologi har sin egen intertekstualitet, og astrologiens tegn allerede er konstrueret intertekstuel. Betydning får forskelligt udtryk i en persons liv (som set herunder i Saturn-Neptun eksemplet), men har stadig sin base i det samme tegn. I sprog kan man lege ordlege, som når nogen siger "Jeg eksler dig". Sætningen kan være en del af en kærlighedshistorie, et skuespil eller en annonce blandt mange, og sætningen får her forskelligt indhold med de samme ord. I astrologien kan et symbol have helt forskellig betydning i varierende kontekster. Men nu er sammenhængen med det oprindelige symbol ("sætning") lavet forskelligt. Basis (f.eks. en planet) bærer allerede forskellige betydninger i sig, som projiceres ud i omgivelserne. Guinard (1993) er enig i, at "symbolernes artikulation eksisterer forud for bestemmelsen af deres indhold" og peger på, at strukturerne ("matricen") er bestemt forud for tydningsystemet, hvilket giver astrologien styrke til at kunne tilpasse sig forskellige kon-

⁹ Ovs.. note: I traditionel logik er abduktion en betegnelse for en syllogisme, hvori oversætningen er sand, men undersætningen og dermed konklusionen kun er sandsynlig. Hos Pierce er abduktion en slutningsform ved siden af induktion og deduktion. (Politikens Filosofi Leksikon 1983).

tekster (f.eks. kulturer, tidsepoker). Ud fra dette synspunkt eksisterer der en "før-bevidsthed i det menneskelige væsen", som projicerer betydninger på virkeligheden, som astrologien kan samle op. Der eksisterer imidlertid ikke kun en astrologi, men mange, lige så mange som der er kulturer, så at sige. Astrologien opstår af en sådan matrice.

Lad os tage kombinationen af Saturn og neptun som eksempel. Der findes to store planeter i rummet, men i astrologien kan denne type kombination - afhængig af situationen - betyde eksempelvis:

- ◇ vinterbadning
- ◇ et hus med svampeskade
- ◇ opløsning af frygt
- ◇ ændring af sikkerhedsbehov
- ◇ kaos
- ◇ sløring af grænser
- ◇ mildhed
- ◇ økonomisk nedtur
- ◇ realisering af drømme
- ◇ skuffede drømme

Astrologi handler om at spore og opbygge sådanne betydninger ("intertekstualitet"), som benytter eksisterende spor på en måde, så en kæde af tydinge vil danne en meningsfuld helhed, en syntese. Denne holistiske tyding kan med forskellig kontekst i tydningsarbejdet benyttes til at analysere tidsånden, tolke bevægelserne på aktiemarkedet, bedømmelse af den politiske situation i den økonomiske verden etc. vinterbadningen og de ændrede sikkerhedsbehov er tolkninger i den samme kæde, men de virker som betydninger i en anden kontekst.

De grundlæggende præmisser for den semiotiske analogi er imidlertid, at vi accepterer sproget, vi studerer - i dette tilfælde det astrologiske sprog. På samme måde som vi kan studere betydningerne i eksempelvis et digt af T. S. Eliott, frembyder det astrologiske horoskop med dets symboler et udgangspunkt for at kunne give mening.

En dialog mellem astrologi og videnskab : PSYKOLOGI

Et andet område, som ligger nær astrologien er psykologi. Psykologisk astrologi har haft indflydelse på måske de fleste astrologer over hele verden gennem Dane Rudhyar og Liz Greene i det 20. århundrede, og det er stadig en af de mest indflydelsesrige grene af astrologien i dag. Både psykologi og astrologi studeres blandt andet selvet, personligheden, interaktionen og selverkendelsen (f.eks. Vilkkö-Riihelä 1999). Ud fra dette nutidige astrologiske synspunkt er psykologi specielt interessant. Dette er fordi også psykologien i de senere år er vendt tilbage til nogle tidlige begreber, eksempelvis er ideen om temperamenter blevet genfremsat i et nyt lys som arveligt temperament. Begrebet giver svar på mange spørgsmål, som har været efterladt ubesvarede i tidligere tider. Det iboende temperament beskriver individets måde at reagere på hændelser og ting. Det er den biologiske del af personligheden (Keltikangas-Järvinen 2000, Keltikangas-Järvinen, Räikönen & Puttonen 2001, se også Vilkkö-Riihelä 1999) Horoskopet giver samme type spor om en person, som det iboende temperament. Ved hjælp af horoskoptegningen kan f.eks. spores graden af aktivitet og om personen er social eller innovativ etc.

Det iboende temperament studeres blandt andet ved hjælp af spørgeskemaundersøgelse. Det er på denne måde et spørgsmål om at vurdere sig selv eller andre. Eksempelvis er skolebørns aggressivitet blevet testet med spørgsmål som disse:

"Reaktiv aggression

1. Hvem bliver hurtigt vred og bliver ondskabsfuld med det samme?

2. Hvem har et iltet temperament og 'eksploderer' hurtigt?

Hvem kommer i slagsmål ved den mindste provokation?

Uklassificeret

1. Hvem siger hurtigt noget ledt, når de bliver geret?

Proaktiv aggression

1. Hvem er bevidst onde mod folk?
2. Hvem truer andre?
3. Hvem truer andre til at gøre noget, de vil have de skal gøre?
4. Hvem nedgør andre, endda uden grund?"

(Nieminen 2000)

Astrologi benytter ikke spørgeskema som metode til at samle materiale, men den benytter en horoskoptegning, som tydes i overensstemmelse med ideen i betydningsnettet. Eksempelvis tolkes aggressioner blandt andet ved hjælp af relationerne mellem Mars (aktivitet, energi etc.) og Uranus (pludselige reaktioner og hændelser, eksplosioner). Men studiet kan ikke begrænses til kun Mars og Uranus, som efterlader f.eks. statistiske studier som marginale områder. Horoskoptegningen er altid en helhed og en eller to faktorer kan ikke skæres ud af det. Men med hele billedet kan et udsigtspunkt skabes, der som resultat giver en flerdimensional tydning af personligheden. Denne er dog ikke statisk eller deterministisk. Det iboende temperament ses ikke som statisk, om end det er permanent.: "For eksempel udtrykkes en treårigs irritabilitet på en anderledes måde, enden tredve årig, men tendensen som sådan til at blive let irriteret er et permanent personlighedstræk" (Keltikangas-Järvinen 2001). Denne tanke ligner de astrologiske synspunkter. Eksempelvis kan kombinationen af Mars og Uranus betyde dumdristighed som treårig, men når vedkommende er tredive år gammel kan trækket ses som sportsaktivitet eller evne til at tage initiativ. Horoskoptegningen giver visse spor til personens selv.

Det iboende temperament har en biologisk basis og den er arvelig. Dermed kan den bru-

ges til at forudskikke adfærd under eksempelvis stress, idet det iboende niveau af aggression er kendt. Også det iboende temperament er permanent "enten som et homogent træk (f.eks. hurtig tale, utålmodighed), som altid udtrykkes på samme måde, eller på en heterogen måde, hvor trækket som sådan bevares, men udtrykket ændrer sig med alderen."

(Keltikangas-Järvinen 2001). Astrologien er også blevet undersøgt for iboende tendenser i horoskopet og visse forbindelser er fundet (Gauquelin 1988). Disse kan ses som et empirisk forsøg på at finde et naturvidenskabeligt bevis for astrologien. Dette er dog ikke ledetmaet i denne præsentation. Selv undgår jeg essentialisme i astrologi. Jeg foretrækker synsmåden betydningsnetværk frem for den genetiske og biologiske genotype.

Ved hjælp af tanken om arveligt temperament kan opvæksten dirigeres på en individuel måde. Et barn er ikke en *tabula erasa*, en tom tavle, hvorpå opdragelsen tegner sin prægning. Interaktionen mellem forældre og barn er afgørende. Barnet reagerer på forældrene og forældrene på barnet. Barnets temperament bestemmer hvor godt eller dårligt forældrene ser sig selv som forældre, eller hvor forenelige deres temperamentstyper er. Børn med forskelligt temperament skulle opdrages forskelligt. Et barn har brug for regler, det andet behøver frihed. for at vokse op til sit fulde potentiale (Keltikangas-Järvinen, Raikönen & Puttonen 2001, se også Rich. Harris 1998).

Dette er et af de centrale spørgsmål i astrologien. Den astrologiske synsmåde giver mulighed for at bestemme på hvilken måde, folk er forskellige. Der fødes forskellige børn ind i en familie, hver af dem med en forskellig situation (forældrene og andre familiemedlemmer lever i forskellig slag atmosfære til forskellig tid. I astrologien observeres dette med transitter, progressioner etc.). Interaktionen mellem forældrene og barnet bestemmer hvilket slags individ, barnet vil blive. Når forældrene forstår barnets individuelle horoskop, kan de guide det som med en *tavs, stiltiende viden*. Ligeledes kan hver af forældrene aflæse i horosko-

perne hvilke temaer i deres forhold, der udgør udfordringer, hvilket hjælper begge til at udvikle sig.

Det iboende temperament søger også at forudsige adfærden under stress. Astrologisk opbygges en given periodes atmosfære blandt andet via transitte og progressive horoskoper. Ved hjælp af disse kan forskellige typer perioder og atmosfærer stykkes sammen i livsløbet. Eksempelvis kan det, når det kommer til stressfulde situationer, anslås hvilken slags attitude personen mest sandsynligt vil antage. Hvis for eksempel personen lever i en såkaldt Uranus-periode, er det sandsynligt, at vedkommende ikke har tålmodighed til at forblive i samme skure særlig længe, samt at han/hun vil reagere på en overraskende og pludselig måde. Hvis derimod individet går igennem en såkaldt Saturn-periode, er det sandsynligt, at vedkommende søger efter situationer, hvor det er muligt at koncentrere sig, at fokusere og indsnævre tingene. I en Saturn-periode kan en person også antage en frustreret attitude overfor stress, hvor der i Uranus-perioden snarere vil være en utålmodig mentalitet, som ønsker at slippe af med hverdagsagtige ting.

En dialog mellem astrologi og videnskab: FUTUROLOGI

Det tredje felt som kommunikerer med astrologien er futurologi. Faktoren, som er fælles for begge, er opbygningen af mulige verdener. Futurologi er:

“en flerdimensional forskningsaktivitet, som beskriver, forklarer og forstår brede sociale fænomener samt forskellige forandrings- og udviklingsprocesser inden for forskellige livsområder, der er forbundet hermed. Som en adaptiv aktivitet, koncentrerer futurologi sig om at løse praktiske problemer. Futurologi undersøger udviklings-trends, som påvirker samfundet, ud fra sin specielle interesse i at have viden om fremtiden. Dens funktioner er at kombinere forskningsresultater fra forskellige videnskabsfelter til helheder, der kan støtte beslutningstagere i at træffe bedre valg på vegne

af den fælles fremtid. Futurologi søger alternative fremtider som er mulige, sandsynlige eller ønskelige” (Research Center of Futurology).

Astrologi skitserer disse trends med cyklusbevægelserne for de såkaldt langsomme planeter, som er Jupiter (12 år), Saturn (29 år), Uranus (84 år), Neptun (165 år) og Pluto (248 år). Estimer af tidligere tider laves og scenarier om fremtiden skabes ved at spore og kombinere disse cykler. Eksempelvis er konjunktionen mellem Saturn og Jupiter, som gentager sig for hver 20 år, forbundet med blandt andet nye økonomiske cykler (Spring 2000). Plutos bevægelse gennem et tegn beskriver f.eks. temaer og ting som mennesker i relations til Plutos tegn må gå grundigt igennem for at afdekke tabuområder og grundlæggende forny disse områder. (f.eks. ses årene 1984-95 som en tid, hvor emner omkring seksualitet blev nyvurderet; på den anden side sker der i den aktuelle periode 1995-2008 en art hamskifte i spørgsmål om uddannelse, læring og pædagogik). Uranus-perioden i et tegn handler om innovation eller revolutionering af områderne for dette tegn (i den aktuelle periode 1996-2003) påvirker dette blandt andet internettet, elektrisk teknologi, globalt samarbejde etc.).

Inden for astrologien er der flere måder at forstå betydningen af fremtiden på. Nogle astrologer (dvs. traditionalister og middelalderastrologer) forstår astrologien som et redskab til forudsigelse. Psykologisk orienterede astrologer tænker, at det med hjælp fra astrologien er muligt, når den er bedst, at komme ganske tæt på “sandheden om, hver der måtte komme”, men dette er ikke det samme som forudsigelse. Astrologien er her mere en metode til at analysere og forudskikke atmosfæren i en given periode, end en “forudsigelses-maskine” - med relation til futurologiens ideer om fremtiden. Guinard (1993) argumenterer for, at astrologien “afslører den virkelighed, der altid er til stede og er velkendt for bevidstheden, men den forudsiger ikke en virkelighed med en egenverdi i sig selv. Som jeg allerede fremdrog lidt tidligere, udgøres en astrologisk analyse af et dynamisk væv, der forandrer sig med

tiden, og at dette er et spørgsmål om en kæde af tydinge og konklusioner. En kæde af konklusioner danner ikke sig selv, men en aflæser/fortolker/astrolog er nødvendig, hvis egne præferencer og subjektive synspunkter spiller en rolle i en tydnings fødsel¹⁰. Således er en astrolog ikke clairvoyant, men snarere en opbygger af scenarier, som angiver muligheder i enhver periode ved hjælp af givne referencer (cykler og andre analyseredskaber).

Astrologi og videnskab - Et evigt dilemma?

Astrologi vækker diskussion og ekstreme følelser og den udfordrer eksisterende modeller for tænkningen. Svælget mellem astrologi og videnskab har næsten altid været forårsaget af ideen om, at forsøgene på at finde en materiel forklaringsmodel for det astrologiske begrebssystem ikke er lykkedes ved hjælp af kvantitativ forskning - ifølge videnskaben. Denne model skulle først og fremmest forklare grundlaget for de fysiske effekter. Kvantitativ astrologisk forskning (Michel Gauquelin's statistiske forskning) er endda blevet saboteret i forsøg på at opretholde demarkationslinien mellem astrologi og videnskab (Ertel & Irving 1996). Ligeledes vedbliver forestillingerne om astrologi i diskussionerne og i medierne, selv i tilfælde hvor de tilgrundliggende antagelser var falske, og hvor nærmere inspektion har vist at de er utilstrækkelige.

Men skal astrologi være en videnskab? Man kan svare både ja og nej. Ja, i betydningen, at den allerede nu praktiseres akademisk, f.eks. i Kepier College, hvor den har kontakt med universitetet, men endnu ikke er en del af det. Og nej, hvis det ikke er tilladt at udvikle og udforske emner ud fra dens eget ståsted. Mens diskussionerne har været meget levende på de naturvidenskabelige områder, byder jeg også andre måder at udforske emnet på velkom-

¹⁰ Sammenlign dette med det konstruktivistiske paradigme i naturvidenskaben: "Forskeren fortolker forskningsobjektet gennem sine egne erfaringer, således at den viden og erfaring, der er akkumuleret forinden, har en indflydelse på fortolkningen" (Pehkonen 2001, 7).

men, sådan som det allerede i vidt omfang er gjort af Liz Greene, Glenn Perry, Dennis Elwell, Geoffrey Cornelius, Maggi Hyde og andre.

Diskussioner med akademikere er velkomne. Der kan her åbne op for nye diskussionskanaler mellem astrologi og videnskab på områderne semiotik, psykologi og futurologi. Ligeledes når fokus skifter fra kvantitativ til kvalitativ forskning - som koncentrerer sig om enkelthederne og understreger konteksten - kan der opstå interessante kommunikationskanaler i retning af videnskaben.

Astrologisk er nutiden ganske fremragende til at nye typer diskussion kan dukke op, mens Pluto-Saturn oppositionen er aktiv i de bevægelige tegn. ●

Artiklen er oversat af redaktøren med forfatterens tilladelse efter 'A Dialogue between Astrology and Science' (finsk.: Astrologian ja tieteen välinen keskustelu)

Maarit Laurento er astrolog og Ph.D. i pædagogik.

Referencer

- Baigent, M., Champion, N. & Harvey, C. 1995.** Mundane Astrology. Thorsons.
Bates, G. & Bowles, J. C. 1994. Money & The Markets. Aquarian.
Brau, J-L., Weaver H. & Edamds, Al. 1977 . Larousse Encyclopedia of Astrology. Plume.
Champion, N. 1989 . An Introduction to the History of Astrology. Faculty of Astrological Studies.
-----1994. The Great Year. Astrology, Millenarianism and History in the Western Tradition. Arkana Penguin Books.
Cornelius, G. 1994. The Moment of Astrology. Origins in Divination. Arkana.

Curry, P. 1989. Prophecy and Power. Astrology in Early Modern England. Polity Press.

Eddinger, S. 2000. Die psychologischen Typen von C. G. Jung in Zusammenhang mit den vier Elementen der Astrologie, mit Religion und Esoterik. Hochschulschrift Wien, Univ., Dipl.-Arb

Elwell, D. 1999. Cosmic Loom. The New Science of Astrology. The Urania Trust.

Ertel, S. & Irwing, K. 1996 . The Tenacious Mars Effect. Urania.

Gauquelin, M. 1988 . Planetary heredity. ACS Publications.

-----**1973 .** Cosmic Influences on Human Behaviour. Stein and Day.

Greene, L. 1976. Saturn: A New Look at an Old Devil. Samuel Weiser.

-----**1983a.** Relating. Coventure.

-----**1983b.** The Outer Planets & Their Cycles. CRCS.

Guinard, P. 1993. L'Astrologie: Fondements, Logique et Perspectives. (<http://cura.free.fr>). Sorbonne, Paris I.

Harris, P. 1996. Astrology and Individuality – the potential value of astrological contribution towards understanding the psychology of chronic pain patients. University of Southampton.

-----**2001.** (A dissertation in the field of health psychology, in preparation 2001). University of Southampton.

Heureka-discussion. 1994 . Horoscope - humbug or knowledge beyond the stars? 29.5.1994 The Finnish Centre of Science Heureka. As members of the panel were: astrologer Markku Manninen, astrologer Raimo A. Nikula, psychologist Marjaana Lindeman and Prof. Nils Mustelin. As the chairman Prof. Göte Nyman.

Kajanto, I. 1987 . Humanism in a Christian Society I. The Attitude to classical Mythology and Religion in Finland 1640-1713. Suomalaisen tiede-akatemia toimituksia. Sarja B, 248.

Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. WSOY. (Know thyself, Finn)

Keltikangas-Järvinen, L. 2001
<http://psykonet.jyu.fi/kurssimateriaalit/persoonallisuus/liisakel.html>

Keltikangas-Järvinen, L., Räikkönen, K. & Puttonen, S. 2001 . Onko luonto oikeudenmukainen? Synnynnäinen temperamentti ja stressinsietokyky. Tieteiden päivät 2001. (Is the Nature Just? The Inherent Temperament and the Ability to Endure Stress).

Kepler College <http://www.keplercollege.org>

Knappich, W. 1988 .Geschichte der Astrologie. Vittorio Klosterman.

Lillqvist, O. 1996. Astrologiauskko psyykkisenä hallintakeinona. Astrologisen tiedon vaikutus yksilön minäkuvan ja maailmankuvan varmuuteen sekä traumaattisten kokemusten ja kriisien yhteys astrologiauskoon. HY. Psykologian laitos. (The belief in astrology as a psychological means of control. The effect of astrological knowledge on the certainty of the image of the self and the world view, and the connection of traumatic experiences and crises with the belief in astrology). The Department of Psychology.

Mustelin, N. 1991. Astrologia ja sporologia. Flimmer (12.3.1991). FST. (Astrology and sporology)

Nieminen, E. 2000. Proaktiivisen ja reaktiivisen aggression yhteys koulukiusaamiseen ja kiusatuksi joutumiseen. Turun yliopisto. Psykologian laitos. (The con-

nection of proactive and reactive aggression with the school mobbing and becoming a victim of mobbing). University of Turku. The Department of Psychology.

Nikula, R. A. 1993. Astrologian historia. RAN. (The History of Astrology)

Pehkonen, L. 2001. Täydestä sydäimestä ja tarkoitukseksi. Projektityöskentelyn käsitteellistä viitekehystä jäljittämässä. HY. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 171. (From the bottom of the heart and with purpose. Tracing for a conceptual frame for project working. The research series of the Department of Pedagogy 171)

Perry, G. 1997. From Paradigm to Method in Astrological Research. The Astrological Journal 39-41.

Pursiainen, T. 1997. Sigfridus Aronus Forsius. Pohjoismaisen renessanssin astronomi ja luonnonfilosofi. Tutkielma Forsiuksen luonnonfilosofisista katsomuksista, lähteistä ja vaikutteista. SKS. (Sigfridus Aronus Forsius. An Astronomer and Nature Philosopher of the Northern Renaissance. A thesis of the natural philosophic views, sources and motives of Forsius). The Association of Finnish Literature.

Rich Harris, J. 2000. Kasvatuksen myytti. Art House. (The Myth of Education)

Rudhyar, D. 1967. The Lunation Cycle. A Key to the Understanding of Personality. Aurora Press.

Sachs, G. 1997. The Astrology File. Orion.

ScepDic.com <http://www.skeptdic.com/forer.html>

Seymour, P. 1988. Astrology. The Evidence of Science. Arkana.

Sophia Project

<http://www.uraniatrust.org/sophia/sophia.htm>

Spencer, N. 2000. True as the Stars Above. Adventures in Modern Astrology. Victor Gollancz.

Tarnas, R. 1991. The Passion of the Western Mind. Understanding the Ideas That Have Shaped Our World View. Ballantine Books.

Teissier, E. 2001. La situation épistémologique de l'astrologie, liée à l'ambivalence fascination /rejet dans les sociétés postmodernes. Sorbonne. Paris V.

Tulevaisuuden tutkimuslaitos.

http://www.tukkk.fi/tutu/index_fi.htm (The Centre of Futurological Research)

Vilkko-Riihelä, A. 1999. PSYYKE. Psykologian käsikirja. WSOY. (The Psyche. A Manual in Psychology)

Zimmel, M. 2001 (A dissertation about enterprise astrology, in preparation 2001) Vienna University of Economics and Business Administration.